

УДК:336. 221. 24:338. 432

Волощук К. Б.,*кандидат економічних наук, доцент,***Волощук Ю. О., Колісніченко І. О., Чернієнко О. О.,***асистенти Подільського державного аграрно-технічного університету,***Волощук В. Р.,***керуючий Кам'янець-Подільським відділенням ПАТ КБ "БрокБізнесбанк"*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМКІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Розглядаються питання формування фінансової стратегії підприємства в сучасних умовах розвитку економіки. Здійснено обґрунтування її місця та значення у загальній стратегії підприємства з урахуванням особливостей підприємств галузі та регіону. Проведено узагальнення етапів формування стратегії. Доведено, що стратегія є спрямовуючим вектором управління підприємством та його виробничо-господарською діяльністю у сучасному динамічному й конкурентному ринковому середовищі.

Ключові слова: альтернатива, дотації, управління, фінансова діяльність, стратегія, заходи, напрямки, інновації, ефективність, розвиток.

Рассматриваются вопросы формирования финансовой стратегии предприятия в современных условиях развития экономики. Осуществлено обоснование ее места и значение в общей стратегии предприятия с учетом особенностей предприятий отрасли и региона. Проведено обобщение этапов формирования стратегии. Доказано, что стратегия является направляющим вектором управления предприятием и его производственно-хозяйственной деятельностью в современной динамической и конкурентной рыночной среде.

Ключевые слова: альтернатива, дотации, управление, финансовая деятельность, стратегия, мероприятия, направления, инновации, эффективность, развитие.

The questions of forming of financial strategy of enterprise are examined in the modern terms of development of economy. The ground of her place and value are carried out in general strategy of enterprise taking into account the features of enterprises of industry and region. Generalization of the stages of forming of strategy is conducted. It is well-proven that strategy is the sending vector of management an enterprise and him by industrial and economic activity in a modern dynamic and competition market environment.

Keywords: alternative, grants, managements, financial activity, strategy, measures, directions, innovations, efficiency, development.

Постановка проблеми. Потреба формування стратегії є важливим складником успішного функціонування будь-якого підприємства незалежно від розміру, організаційно-правової форми та виду діяльності. Проте аналіз окремих публікацій дав змогу виявити, що теперішні науково-методичні підходи стосовно питань формування стратегій належно не розроблені в організаційно-практичному аспекті. Про це свідчить відсутність обґрунтування єдиної послідовності етапів процесу формування стратегії, принципів здійснення, методичних рекомендацій, які б комплексно враховували різні характеристики регіону, підприємств.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питанням розробки та реалізації стратегії на підприємствах присвячено чимало публікацій як у вітчизняних, так і в зарубіжних літературних джерелах. Теоретико-методичні аспекти стратегічного управління досліджували такі вчені, як В. С. Андієць [1] І. Ансофф [2], І. А. Бланк [3], Н. Горицкая [4], А. В. Гриньов, О. Ястремська [5], М. Портер [6], В. П. Савчук [10] та інші.

Окрім того, чимала кількість досліджень присвячена темі фінансової стратегії та її реалізації на прикладах певних суб'єктів господарювання. Однак із причини динамічності зовнішнього середовища постає проблема формування стратегії з урахуванням впливу значної кількості чинників фінансового, екзогенного та ендogenous характеру на діяльність підприємств, чим і обумовлена необхідність подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є аналіз питань формування та фінансового обґрунтування реалізації стратегії регіонального і підприємств, місця і їх значення у системі управління.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі функціонування сільськогосподарських підприємств дедалі необхіднішим стає стратегічне бачення шляхів розвитку, забезпечення стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі. На перший план виходять саме стратегічні аспекти їх діяльності. У рамках означеної вище проблеми на даному етапі важко сформулювати уявлення про стратегію підприємства на регіональному, національному та глобальному рівнях.

Основною метою економічного розвитку регіону має бути досягнення високого (за європейськими стандартами) рівня якості життя його мешканців. Місія – природний, економічний та інтелектуальний потенціал – на благо народу України. Мета стратегії: інвестиційно привабливий регіон з конкурентною економікою, високим рівнем розвитку людських ресурсів, продуктивною зайнятістю населення, ефективною системою надання соціальних і житлово-комунальних послуг, чистим природним середовищем та високорозвинутою туристично-рекреаційною сферою.

Основні напрями реалізації стратегічного завдання розвитку регіону – збільшення обсягів інвестицій у пріоритетні галузі економіки.

Заходи:

- створення системи соціально-економічних і маркетингових досліджень та розробка конкурентоспроможних інвестиційних продуктів;
- розвиток мінерально-сировинної бази;
- відведення та облаштування земельних ділянок інвестиційного призначення (“інвестиційних площадок”), інших інвестиційних об’єктів та їх реалізація під інвестиційні зобов’язання;
- стимулювання залучення інвестицій в оновлення основних фондів діючих та створення нових підприємств у пріоритетних галузях економіки області (агропромисловий комплекс, машинобудування, виробництво будівельних матеріалів, транспортна, торговельна інфраструктура, туризм і рекреація);
- розвиток інфраструктури залучення та обслуговування потенційних інвесторів;
- стимулювання впровадження у сфері лізингових, франчайзингових систем, різноманітних форм міжгосподарської кооперації;
- розвиток ринкової інфраструктури (стимулювання створення технопарків, бізнес-інкубаторів, консалтингових та інформаційних систем, суб’єктів інфраструктури фондового ринку, пенсійних, страхових та інвестиційних фондів);
- впровадження освітніх програм для суб’єктів господарювання – учасників інвестиційних процесів;
- забезпечення умов для створення нових підприємств, у тому числі з іноземним капіталом;
- запровадження механізмів стимулювання розвитку внутрішнього ринку, інвестиційного процесу, активної регіональної політики за рахунок банківських кредитів;
- участь у реалізації заходів загальнодержавних програм розвитку інвестиційної діяльності та “Інвестиційний імідж України”.

У галузі агропромислового комплексу:

- розробка та реалізація операційних програм;
- стратегія розвитку основних переробних галузей;
- залучення та збереження прямих іноземних інвестицій;
- розвиток людського та соціального капіталу;
- розвиток інфраструктури переробного комплексу;
- стимулювання впровадження інновацій;
- програма охорони навколишнього середовища;
- міжнародне співробітництво на ринку технологій та ринку реалізації готової продукції.
- впровадження ринкових методів регулювання виробництва сільськогосподарської продукції, керуючись перш за все балансами попиту і пропозицій;
- підтримка розвитку великотоварного виробництва сільськогосподарської продукції шляхом стимулювання створення партнерських об’єднань

власників земельних ділянок, а також будівництво нових та реконструкції існуючих тваринницьких ферм і комплексів;

- сприяння концентрації виробництва продукції тваринництва в особистих селянських господарствах шляхом формування кооперативних об'єднань з метою одержання в них високоякісної сировини та безпечної для здоров'я людини тваринницької продукції, розширення заготівельної інфраструктури, підвищення товарності продукції тваринництва у 1,5 раза;

- сприяння розвитку комбікормової промисловості та створенню культурних пасовищ;

- впровадження науково обгрунтованих нормативів і рекомендацій щодо необхідної наявності основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення з урахуванням тенденцій розвитку аграрного ринку та запровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій;

- сприяння розвитку фірмового технічного сервісу у гарантійний та післягарантійний періоди експлуатації сільськогосподарської техніки за участю заводів–виробників, формування ринкової інфраструктури технічного сервісу;

- сприяння розвитку використання нетрадиційних джерел енергетичної сировини та альтернативних видів рідкого та газового палива, в першу чергу біодизелю та етанолу;

- сприяння розвитку системи лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання;

- розширення сфери підготовки механізаторів широкого профілю, підвищення кваліфікації та атестації інженерно-технічних працівників.

- сприяння розвитку інфраструктури аграрного ринку та розширенню обсягів біржової торгівлі сільськогосподарської продукції – як індикатора її ціноутворення;

- будівництво гуртового (оптового) сільськогосподарського ринку;

- здійснення належного контролю безпечності експортної продукції та адаптації до міжнародних вимог, підтримка розвитку інформаційних систем, створення умов для вільного доступу до інформації, аналізів та прогнозів для всіх учасників ринку;

- організаційне сприяння процесам кооперації, особливо за участю дрібних сільгоспвиробників, з боку державних органів управління аграрним сектором шляхом виділення в їх структурі спеціальних підрозділів з функціями координації розвитку виробничої і обслуговуючої кооперації та інспектування ідентичності сільськогосподарських кооперативів і їх об'єднань на місцевому рівні принципам кооперації;

- сприяння розвитку обслуговуючої кооперації сільськогосподарських товаровиробників, забезпечення сприятливих умов для створення та реєстрації неприбуткових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

- сприяння в наданні пільгових кредитів обслуговуючим кооперативам;

- організація навчання сільськогосподарських товаровиробників та

службовців державних органів управління усіх рівнів перевагам кооперативних та інших видів інтеграційних каналів збуту сільськогосподарської продукції та продуктів її перероблення;

- проведення цінового моніторингу ринків продовольства, ресурсів і агротехнічних послуг, організація регулярного широкого розповсюдження інформації про ціни, попит і пропозиції з використанням засобів масової інформації, в тому числі мережі Інтернет;

- сприяння залученню іноземних інвестицій, які забезпечують впровадження сучасних технологій і менеджменту, розвитку кооперації та вертикальної інтеграції, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках;

- збільшення виробництва ріпаку, з подальшою переробкою його на біодизельне моторне пальне як основний замітник органічного палива;

- збільшення вирощування кукурудзи для виробництва паливного етанолу;

- технічне переобладнання переробних підприємств з метою створення технологічних можливостей з виробництва конкурентоспроможної продукції;

- створення спеціалізованих виробничих потужностей для виробництва продукції дитячого харчування;

- впровадження у виробництво продукції довготермінового зберігання в асептичній упаковці;

- проведення технічного переозброєння основних технологічних цехів молокопереробних заводів та атестування їх згідно з вимогами стандартів ISO; реконструкції діючих потужностей м'ясопереробних підприємств під стовідсоткове виробництво блочного м'яса;

- сприяння створенню виробничих потужностей для виробництва м'ясних та овочевих консервів за сучасними методами та видами упаковки.

На рисунку 1 показано прогноз рівня державних дотацій на розвиток сільськогосподарства за рахунок бюджетних коштів.

Зазначимо, що відповідно до ліній степеневі та експоненціальної форм трендів при незмінній ситуації з державними дотаціями на розвиток сільськогосподарського виробництва коштів не виділятимуть.

Отже, потрібно запроваджувати альтернативні варіанти розвитку, а саме:

- напрям – сприяння створенню та впровадженню інновацій, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, систем управління якістю та екологічного управління;

- створення ефективної системи взаємодії установ, підприємств та організацій у галузі науки, освіти, у виробництві, у сфері підприємництва, фінансово-кредитній сфері з питань активізації розвитку інноваційної діяльності;

- сприяння діяльності лізингових компаній з постачання нової техніки, дослідного обладнання та унікального устаткування;

- створення нових організаційних структур, що сприяють впроваджен-

ню нової техніки і технологій у виробництво: технопарків, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів;

– сприяння створенню пайових інвестиційних фондів з реалізації інноваційних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів і приватного капіталу; створення конкурсної системи відбору інноваційних проектів з урахуванням пріоритетів розвитку регіонів.

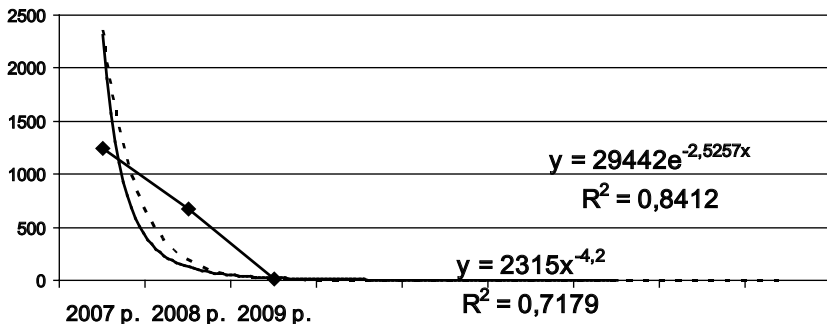

Рис. 1. Прогнозування рівня державних дотацій для розвитку сільського господарства регіону

Заходи:

– концентрація фінансових та інтелектуальних ресурсів для здійснення заходів за визначеними пріоритетними напрямками інноваційного розвитку;

– створення умов для спрямування інвестиційних коштів у високотехнологічні сфери виробництва та на кадрове забезпечення інноваційної діяльності;

– надання податкових пільг, спрямованих на стимулювання інноваційного розвитку в регіоні;

– формування позабюджетних джерел підтримки інноваційної діяльності;

– стимулювання створення підприємствами і установами власних систем управління якістю та екологічного управління відповідно до міжнародних та національних стандартів;

– підтримка інвестиційних проектів, що використовують сучасні енергозберігаючі технології та не забруднюють навколишнє природне середовище;

– перегляд програми науково-технічного та інноваційного розвитку відповідно до сучасних вимог;

– розвиток інфраструктури ризикового фінансування інноваційних проектів, зокрема exit-фондів, що гарантують інвесторам випуск акцій за визначеною ціною через кілька років за умови, що підприємство досягне певних показників ефективності;

– формування регіональних інноваційних кластерів;

- проведення досліджень щодо створення в області інноваційного полігону (“Українська силіконова долина”);
- поглиблення інтеграції промислових підприємств області, а саме, створення спільних підрозділів та об’єднань Центру трансферу технологій університетів та підприємств для реалізації інноваційних проєктів;
- проведення щорічних “ярмарок інновацій” на базі Центру трансферу технологій з метою презентації перспективних інноваційних технологій для промислових підприємств.
- участь промислових підприємств області у реалізації державної програми виробництва техніки, устаткування та обладнання для підприємств житлово-комунального господарства;
- реалізація обласної та районних програм енергозбереження;
- розробка міжгалузевої програми підвищення конкурентоспроможності продукції.

Наступний напрям реалізації стратегії – промоція конкурентних переваг та інвестиційних проєктів.

Заходи:

- організація ділових робочих зустрічей керівництва обласної та районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування з представниками потенційних вітчизняних та іноземних інвесторів з питань налагодження інвестиційного співробітництва в пріоритетних напрямках економічного розвитку;
- ініціювання перед органами місцевого самоврядування питання відведення земельних ділянок несільськогосподарського призначення для реалізації іноземними інвесторами власних інвестиційних проєктів; можливість їх облаштування в “інвестиційні площадки”;
- супровід реалізації стратегічними іноземними інвесторами власних інвестиційних проєктів в області, надавати їм максимальне сприяння у вирішенні проблемних питань провадження інвестиційної діяльності;
- удосконалення системи інформаційного сприяння зовнішньоекономічному розвитку області, особливо залученню іноземних інвесторів до використання економічного потенціалу області у формах, що забезпечуватимуть впровадження новітніх технологій та надходження саме прямих іноземних інвестицій;
- підвищення рівня інвестиційного іміджу шляхом представлення її потенціалу на міжнародних заходах, що проводяться за кордоном, а також в Україні;
- популяризація інвестиційних пропозицій, бізнес-ідей щодо використання потенційними іноземними інвесторами вільних виробничих площ промислового значення;
- ініціювання перед центральними органами виконавчої влади питання вдосконалення чинного законодавства, що прямо або опосередковано впливає на процеси іноземного інвестиційного співробітництва;

- укладання договорів про партнерство з євро регіонами, розробка програм зовнішньоекономічного співробітництва;
- укладання договорів про співфінансування пріоритетних проектів регіону, а також про міжрегіональну співпрацю.

Слід відмітити також, що в сучасних умовах самостійності підприємств, відповідальності за результати своєї діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій фінансового стану, орієнтації у фінансових можливостях і перспективах, оцінці фінансового стану суб'єктів господарювання. Вирішити ці питання допомагає фінансова стратегія підприємства.

Важливим у здійсненні цього процесу є врахування таких чинників:

- орієнтації фінансової стратегії на загальну стратегію розвитку підприємства на ринку;
- рівня законодавчого та нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності;
- економічної й політичної ситуації в країні;
- типу ринкової позиції підприємства, оскільки вибір фінансової стратегії залежить від маркетингової політики суб'єкта господарювання, зокрема від того, на яку цільову аудиторію спрямоване виробництво продукції, яку частку і тип ринку (вітчизняний чи міжнародний) планує зайняти підприємство;
- ресурсного забезпечення підприємства, оскільки на формування фінансової стратегії впливає кількість і якість ресурсів, зокрема чисельність й кваліфікація працівників, наявність основних засобів, забезпеченість власними коштами, можливість залучення позикових коштів та інвестицій, інноваційний потенціал [4, с. 123];
- галузевої належності суб'єкта господарювання, оскільки галузь економіки, до якої належить підприємство, окреслює напрям формування його фінансової стратегії, а сільське господарство, як відомо, має безліч особливостей порівняно з іншими галузями національної економіки;
- фінансового стану та конкурентних переваг існуючих і потенційних підприємств-конкурентів, надійності постачальників та покупців;
- рівня ризику фінансової діяльності, що викликається інфляційними коливаннями, різкими стрибками курсу валют, ризиками неплатежів, ймовірністю настання фінансової кризи тощо [5, с. 131];
- кон'юнктури товарного і фінансового ринків та її зміни.

Фінансова стратегія, на нашу думку, розглядається як: компонент загальної стратегії – одна з функціональних стратегій, метою якої є захоплення фінансових позицій на ринку; базова стратегія, що забезпечує (за допомогою фінансових інструментів, методів фінансового менеджменту тощо) реалізацію будь-якої базової стратегії; мета її – ефективне використання фінансових ресурсів та управління ними (рис. 2).

Її формування передбачає послідовність певних етапів. По-перше, воно

неможливе без збору інформації про ринкове середовище функціонування підприємства (конкурентів, постачальників, клієнтів, посередників, державні органи та служби, банківські установи) та її детального аналізу.

На цьому етапі фінансові менеджери повинні застосовувати відповідний фінансовий інструментарій: мікроекономічне фінансове планування, прогнозування, стратегічний і фінансовий аналіз (зокрема SWOT-аналіз, що охоплює аналіз слабких і сильних сторін підприємства, ризиків і додаткових можливостей), статистичні методи та економіко-математичне моделювання. Після виконання аналітичної роботи, здійснення відповідних розрахунків, обговорення альтернативних варіантів розвитку подій приймається управлінське рішення щодо вибору фінансової стратегії, яку надалі деталізують за напрямками фінансової політики й реалізують згідно з планом.

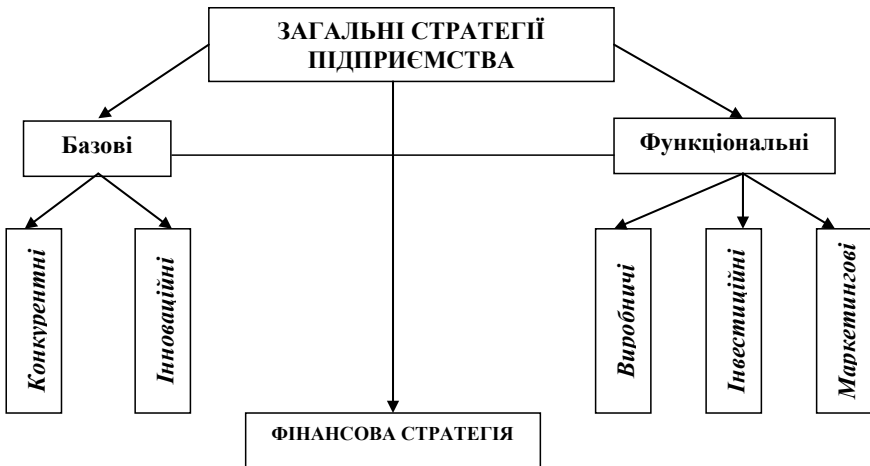

Рис. 2. Місце фінансової стратегії у загальній стратегії підприємства

Розробляючи фінансову стратегію, особливу увагу слід надати виробництву конкурентоспроможної продукції, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та оптимальному розподілу прибутку, ефективному використанню капіталу тощо. Передусім необхідно визначити базову фінансову стратегію діяльності підприємства як рекомендацію стосовно доцільності зміни його фінансово-господарського стану у тривалій перспективі, сформовану на підставі кількісних характеристик фактичного фінансово-господарського стану в поточному й наступних періодах.

Висновки. В умовах ринкових відносин, самостійності і відповідальності підприємств за результати своєї діяльності виникає об'єктивна

необхідність визначення стратегії розвитку та орієнтації у фінансових можливостях і перспективах суб'єктів господарювання. Скорегована з урахуванням фінансових факторів стратегія підприємства повинна забезпечувати високі темпи його операційної діяльності при одночасній нейтралізації загрози його банкрутства в майбутньому. Обрана стратегія є спрямовуючим вектором управління, і без її належного формування практично неможливо оминати фінансові проблеми під час здійснення виробничо-господарської діяльності у сучасному конкурентному ринковому середовищі.

Отже, реалізація стратегічних завдань з інвестиційної привабливості регіону з конкурентною економікою передбачає трансформацію економіки у конкурентоспроможний господарський комплекс, який має забезпечити подальший розвиток регіону, спрямування основних зусиль на наближення рівня життя населення до європейських стандартів.

Література:

1. Андрієць В. С. Забезпечення економічного зростання підприємства за допомогою оптимізації грошових потоків підприємства / В. С. Андрієць // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 11. – С. 16-18.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика. – 1998. – 519 с.
3. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр: Эльга, 2004. – 720 с.
4. Горицкая Н. Финансовая стратегия: Управление финансами / Н. Горицкая // Финансовый директор. – 2005. – № 11. – С. 17-25.
5. Гриньов А. В. Якість формування фінансової стратегії підприємства / А. В. Гриньов, О. М. Ястремська // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.
6. Портер М. Е. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів: Пер. з англ. – К. : Основи, 1998. – 392 с.
7. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент: [навч. пос.] / Ю. В. Петленко – К. : Кондор, 2007. – 298 с.
8. Поливана Т. М. Формування оптимальної структури корпорацій: теоретичні підходи та міжнародний досвід / Т. М. Поливана // Економіка, Фінанси, Право. – 2008. – № 3. – С. 18-22.
9. Савчук В. П. Стратегии и технологии управления финансами предприятия / В. П. Савчук // Корпоративный менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 23-37.
10. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А. Г. Семенов, О. О. Єропутова, Т. В. Перекрест та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 188 с.